חייב בשמחה ואת שאינו לא שומע ולא

מדבר ושומה וקמן פמורין אף מן השמחה הואיל ופמורין מכל מצות האמורות בתורה

מאי שנא לענין ראיה דפטירי ומאי שנא

לענין שמחה דמחייבי לענין ראיה גמר ראיה

ראיה מהקהל דכתיב יהקהל את העם

האנשים והנשים והטף וכתיב <sup>2</sup>בבא כל

ישראל לראות והתם מנלן דכתיב ילמען

ישמעו ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו

פרט למדבר ואינו שומע ולמען ילמדו פרט

לשומע ואינו מדבר למימרא דכי לא משתעי

לא גמר והא הנהו תרי אילמי דהוו

בשבבותיה דרבי בני ברתיה דרבי יוחנן בן

גודגדא ואמרי לה בני אחתיה דרבי יוחנו

דכל אימת דהוה עייל רבי לבי מדרשא הוו

עיילי ויתבי הקמייהו ומניידי ברישייהו

יומרחשין שפוותייהו ובעי רבי רחמי עלייהו

ואיתסו ואשתכח דהוו גמירי הלכתא וספרא

וספרי וכולה הש"ם אמר מר זומרא קרי ביה

למען 🕫 ילמדו רב אשי אמר ודאי למען ילמדו

הוא דאי סלקא דעתך למען ילמדו וכיון דלא

משתעי לא גמר וכיון דלא שמע לא גמר

האי מלמען ישמעו נפקא אלא ודאי למען

ילמדו הוא אמר ר' תנחום יחרש באזנו אחת

פטור מן הראיה שנאמר יבאזניהם והאי

באזניהם מבעי ליה באזניהם דכולהו ישראל ההוא מנגד כל ישראל נפקא אי מנגד כל

ישראל הוה אמינא אע"ג דלא שמעי כתב

רחמנא באזניהם והוא דשמעי ההוא מלמען

ישמעו נפקא אמר רבי תנחום יחיגר ברגלו

אחת פטור מן הראיה שנאמר ירגלים והא

רגלים מבעי ליה יפרט לבעלי קבין ההוא

במפעמים נפקא דתניא פעמים אין פעמים

אלא רגלים וכן הוא אומר יתרמסנה רגל

רגלי עני פעמי דלים ואומר ימה יפו פעמיך

בנעלים בת נדיב סדרש רבא מאי דכתיב

מה יפו פעמיך בנעלים בת נדיב כמה נאיז

רגליהן של ישראל בשעה שעולין לרגל בת

נדיב בתו של אברהם אבינו שנקרא נדיב

שנאמר זנדיבי עמים נאספו עם אלהי

אברהם אלהי אברהם ולא אלהי יצחק ויעקב

אלא אלהי אברהם שהיה תחילה לגרים אמר

רב כהנא דרש ∘רב נתן בר מניומי משום ר'

תנחום מאי דכתיב יוהבור רק אין בו מים

ממשמע שנאמר והבור רק איני יודע שאין

בו מים אלא מים אין בו אבל נחשים

ועקרבים יש בו ת"ר ימעשה ברבי יוחנז בז

מסורת הש"ם

יא א מיי פ"ג מהלכות חגיגה הלכה ב: יב ב ג מיי שם פ"ב הלכה א סמג עשין

תורה אור השלם 1. הַקְּהֵל אֶת הָעָם הָאֶנְשִׁים וְהַנְּשִׁים וְהַשְּׁעְרֵיוְרְ וְגַרְךְּ אֲשֶׁר בִּשְּׁעְרֵיוְרְ לְמֵעַן יִשְׁמְעוֹ וּלְמַעַן יִלְמְדוֹ וְיִרְאוּ אֶת יִיִּ אֶלהַיכֶם וְשְׁמְרוּ לַעֲשׁוֹת אֶת כָּל דִּבְרֵי הַתּוֹרָה הַוֹּאת: דברים לא יב תואוני דברים לא יב 2. בְּבוֹא כָל יִשְׂרְאַל לַרְאוֹת אֶת פְּנֵי יְיָ אֱלֹהִיף בִּמְּקוֹם אֲשֶׁר יִבְּחָר תִּקְרָא אֶת הַתּוֹיְה הַוֹאת נָגָד כָּל יִשְׂרָאֵל יִּנְגָּד כָּל יִשְּׂרָאֵל נֶגֶד כָּל יִשְׂרָאֵל בְּאָזְנֵיהֶם: דברים לא יאִ 3. שָׁלֹשׁ רְגָלִים תָּחֹג לִי נ. שָּלשׁ וְגֶּלְים וְּנִוּוֹגְ לִי בַּשְּׁנָה: שמות כג יד 4. שָׁלשׁ פְּעָמִים בַּשְּׁנָה יַרְאָה בָּל זְכוּרְךְּ אֶל פְּנֵי יֵרְאָה בָּל זְכוּרְךְּ אֶל פְּנֵי הָאָדן יְיָ: שמות כג יז 5. תִּרְמְטָנָּהְ רָגֶל רַגְלֵי ֶּעָנִי פַּעֲמֵי דֵלִים:

עני פּעְמֵי דְקים: 6. מָה יָפּוּ פְּעָמִיךְ קַבּיִךְ בְּמוֹ חֻלְאִים מְעֲשֵׁה יְדֵי אָפָּוְ: מִעֲשֵׁה יְדֵי אָפָּוְ:

שיר השירים זב 7. נְדִיבֵּי עַמִּים נָאֱסְפּוּ עם אֱלֹדֵי אַבְּרְדָם כִּי לֵאלֹדִים מְגִנֵּי אֶרֶץ מְאֹד נַעְלָדֵּ: תהלים מז י 8. וַיִּקְחָדָהוֹ וַיַּשְׁלְכוּ אֹתוֹ הַבּרָה וְהַבּוֹר רֵק אֵין בּוֹ מְיִם: בראשית לז כד 9. אֶת יִי הָאֱמֵרְתְּ הִיּוֹם ָּילֶלֶכֶת בִּדְרָכְיוֹ וְּמִשְׁפְּטִיוּ וֹלֶלֶכֶת בִּדְרָכִיוֹ וְלִשְׁמִר חָקָיוֹ וִּמִצְוֹתֵיוֹ וְמִשְׁפְּטִיוּ בקלו: לשמע ָהֶאֶמִירְךּ הַיּוֹם לִהְיוֹת לוֹ עם סגלה כאשר דבר לֶךְ וִלְשִׁמֹר כֵּל מִצְוֹתֵיו: דברים כו יז-יח דברים כו יז-יח יִי שְׁמַע יִשְׂרָאֵל יִיִּ

אֱלֹהֵינוּ יִיָּ אֶחָד:

רבינו חננאל חוץ מחרש המדבר ואינו שומע או שומע ואינו מדבר שפטור ואף על פי שפטור מן הראיה חייב בשמחה וחרש שאינו שומע ולא מדבר ושוטה וקטן פטורין אף מן השמחה הואיל ופטורין מכל מצות האמורות בתורה. ומנא לן דהני פטורין מן הראיה דגמר ראיה ראיה מהקהל וכתיב ביה בהקהל למען ישמעו ביח בחקחי למכן ולמען ילמדו ותניא למען ישמעו פרט למדבר ואינו שומע שפטור שומע שפטור למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר. ומקשינן איני דכל מאן דלא ממלל לא גמר והא הנהו תרי אילמי דבעא רבי רחמי עלייהו אתפתחו ואשתכחו דהוו ואונפונווו ואשונכווו דוווו גמירי הלכתא וסיפרי וסיפרא ותוספתא וכולה תלמודא ופריק מר זוטרא ות מווא ופויק מו ווטוא קרי ביה למען <u>יל</u>מדו הן לאחרים ורב אשי . קאי כוותיה דודאי ילמדו פשטיה וכיון דאילמא הוא אע"ג דגמירי לא מצי לאגמורי הוא לאחריני. הא דא"ר תנחום חיגר ברגלו אחת וחרש באזנו אחת פטורין מן הראיה אברהם שנקרא נדיב כו'.

**חייב בשמחה.** לשמוח בחג דכתיב ושמחת בחגך (דברים טו) **גבור ראיה בהקה**ה. ונשים ליכא לחיובי דקא ממעטו ליה לקמן מזכורך וכן אמרינן לקמן הא למה לי קרא תיפוק לי דמלות עשה שהומן גרמא מהו דתימא נילף ראיה מהקהל מה להלן מ"ש לענין ראייה דפטור ולענין שמחה דמחייב: ושאינו לא שומע נשים חייבות וטפלים לא מחייבינן כמו בהקהל וליתן שכר למביאיהם

כי התם דמקל וחומר פטרינן ליה כדפרישית לעיל דנשים פטורות טפלים לא כל שכן (כ) ולקמן דמרבינן קטן שהגיע לחינוך מדכתיב כל ולא גמרינן מהקהל התם אסמכתא בעלמא הוא כדמסיק ומהאי ק"ו נמי פטור וכי פריך דרבנן הוא מני לאקשויי למה לי קרא ליגמר מהקהל אלא עדיפא מינה פריך:

מלמען ישמעו נפקא. דפשטיה דקרא משמע האזינה והבין שיבין מה שילמדהו הלכך מה לנו שישמע כיון דלא גמיר ממעטינן ליה שפיר:

אלא קרי ביה למען ילמדו. ואף על גב דלה משתעי גמיר ולהכי לא נפקא להו מלמען ישמעו וכן מדבר ואינו שומע אפילו שמע עד השתח דמצי גמיר לחחריני כיון דלח מצי גמיר בהאי הליכה מה לו ללכת וכיון דלא שמע לא גמיר מכאן ולהבא אע"ג דגמיר לאחריני עד האידנא לא יזיל השתא כיון דלא יועיל לו הליכה זו דהא לא קאמר קרא הקהל אלא שישמעו בקריאת המלך ויבינו מהשתא ויבאו לידי יראת הצור דכתיב בסיפיה דקרא ויראו את ה׳ והש"ס לא חש להביאו דפשיטא ליה דמשתעי בהני אבל מלמען ילמדו לא מצי מפיק (ג) בלא ישמעו דלא הוינא מפיק מדבר ואינו שומע כיון דשמע מקמי הכי ושפיר גמיר אף לאחריני וגם יבין למה נקהלו עכשיו וגם (ד) ילטרך ישמעו כדאמרינן לקמן: חרש באזגו אחת. בירושלמי אמר ר' יוחנן בעי חרש באזנו אחת מהו א"ר יוסי בר בון

פלוגתא דרבי יוסי ורבנן דתני רבי יוסי ולבני אהרן תעשה כתנות (שמות כח) רבנן אמרי שתי כתונות לכל אחד רבי יוסי אמר אפילו כתונת (ס) לכל אחד ואחד הכי נמי רבנן אמרי באזניהם שתי אזנים לכל אחד ורבי יוסי אמר ° אזן לכל אחד ואחד: אך על גב דלא שמעי. מחמת שהן רחוקים אבל אם היו חרשין ממעטינן מבאזניהם:

מפעמים נפקא. וכי אמרינן לקמן רגלים פרט לבעלי קבין אסמכתא בעלמא הוא למפעמים נפקא וכי פריך במלוח חלילה (יבמות דף קג. ושם) ובערכין פרק האומר משקלי (דף יט: ושם) ורמינהי רגלים פרט לבעלי קבין ההיא (1) מדסמכיה רגלים קאמר ולא

משום שהוא עיקר דרשה מי: תחילה לגרים. שנלטווה על המילה טפי מכל אותם שלפניו: בשים לשמוע. אמר בירושלמי דלא כבן עואי <sup>0</sup> דאמר חייב אדם ללמד לבתו תורה: בדי דיתן שבר דמביאיהן. ועל וה סמכו ס להביא קטנים בבית הכנסת:

ואמרינן לקמן (דף ח.) דשמחה בשלמים לאכול את הבשר וילפינן לה (פסחים דף קט.) מוזבחת שלמים ואכלת שם ושמחת י). ולקמן פריך

> שסמכו לשוטה וקטן: ראייה מהקהל. דכתיב בפרשת הקהל בבוא כל ישראל לראות וגו'. ופרשת הקהל המלך היה שמטה דכתיב מקץ שבע שנים במועד שנת השמטה וגו' (דברים לא): פרט לשומע ואינו מדבר. השתא משמע ללמד אחרים: רב אשי אמר ודאי דהנך תרי אילמי ליכא לאוחמי לדרשה אלא מלמען ילמדו: דאי סלקא דעתך שמע. אנן סהדי דלא גמיר. וכיון שומע ואנן סהדי דטעמא משום דלא גמיר הוא שלא יבין כל מה שאומרים סבירא ליה דמאן דלא משתעי נמי מוכין וסומך סוף שוקו עליו: אלא רגלים. אדם שיש לו רגלים: פעמיך בוראו: נדיבי עמים. הם הגרים תנחום אמרה נקט לה הכא גבי שמעתתה דרבי תנחום: הכל נחשים ועקרבים יש בו. לא היה ריק אלא ממים: להקביל פניו. יום טוב היה שחייב אדם לכבד את רבו בהקבלת פנים כדאמרינן במסכת ראש השנה האמרת. שבחת כמו יתאמרו כל פועלי און (מהלים לד) ישתבחו שדרכן ללחה: חטיבה אחת. שבח אחד שבח מיוחד לומר אין כמוך לכך בחרנוך לאלוה:

ברוקה ורבי אלעזר "(בן) חסמא שהלכו להקביל פני ר' יהושע בפקיעין אמר להם מה חידוש היה בבית המדרש היום אמרו לו תלמידיך אנו ומימיך אנו שותין אמר להם אף על פי כן אי אפשר לבית המדרש בלא חידוש ישבת של מי היתה שבת של ר' אלעזר בן עזריה היתה ובמה היתה הגדה היום אמרו לו בפרשת הקהל ומה דרש בה יהקהל את העם האנשים והנשים והמף אם אנשים באים ללמוְד נשים באות לשמוע מף למה באין כדי ליתן שכר למביאיהן אמר להם מרגלית מובה היתה בידכם ובקשתם לאבדה ממני ועוד דרש "את ה' האמרת היום וה' האמירך היום ∞אמר להם הקב"ה לישראל אתם עשיתוני חמיבה? אחת בעולם ואני אעשה אתכם חמיבה אחת בעולם אתם עשיתוני חטיבה אחת בעולם דכתיב ישמע ישראל ה' אלהינו ה' אחד ואני אעשה אתכם חטיבה אחת בעולם שנאמר

ולא מדבר. היינו חרש דמתניתין קורא משנה תורה בעזרה בכל מולאי שאין זה ראוי ללמוד: הלכחא. משניות: למען ילמדו. ואין זה ראוי למען ילמדו. כלומר בלאו קושיא דתנא דמעיט מהכא שומע ואינו מדבר מלמען ילמדו. הוא דמשמע ליה אלמא סבירא ליה לתנא דכיון דלא מישתעי לא גמיר לנפשיה: וכיון דלא דתנן למען ישמעו פרט למדבר ואינו לפניו למה לי למהדר תו למען ילמדו פרט לשומע ואינו מדבר כיון דסבירא ליה דמאן דלא משתעי נמי לא גמיר מלמען ישמעו ממעט ליה אלא ודאי גמיר ולא מלמען ישמעו ממעט הלכך הדר ומעטיה מלמען ילמדו הלכך ודאי למען ילמדו הוא דדריש: פרט לבעלי קבין. כשחתכו רגליהם נתנו קב קטן בסוף שוקו ונותנים בו בנעלים. אלמא בבעלי מנעלים שייכי פעמים ובראייה כתיבט שלש פעמים בשנה יראה כל זכורך וגו': שנקרא נדיב. על שם שנדבו לבו להכיר המתנדבין מבין העמים לקבל עליהן עול מלות: והבור רק. משום דרבי (דף טו:) מדוע את הולכת אליו היום לא חדש ולא שבת (מלכים ב ד): מלמידיך אנו. ואין לנו לדבר בפניך: ל) [בע"י הגי' קמיה],ל) [מנחות סג.], ג) [לקמן ד. יבמות קג. ערכין יט:], ד) סוכה מט:, ד) שבת כב., 1) מכילתא פ' בא פר' טו ואדר"נ פרק יח [תוספתא סוטה פ"ז], 1) [ועי' תוי"ט סוף פ"ג דאבות], ה) ברכות כת., ע) ברכות ו., י) ופיי ליור אחד בעולם כלומר דבר הניכר שאין כמותו. ערוך בשם רב האי בערך אמר], לפט לפ ההי לפנון לומון, (ל) [שמות ל) [דברים כז], (ל) [שמות כג], (מ) [וע"ע תוספות בכורות ו: ד"ה רוטבו. נ) [סוטה כ.], **ס**) [כ״ה נמסכת סופרים פי״ח הלכה ر],

## הגהות הב"ח

(A) גם' אמר מר זוטרא קרי ביה למען ילַמֵּדוּ וכו' למען יְלַמֶּדוּ הוא דאי ס״ד למען יִלְמְדוּ: (3) תום׳ למען יִלְמְדוּ: (3) תום׳ ד״ה גמר ראיה וכו׳ ולקמן פטורין טפלים לכ"ש וי"ל דה"פ הא אי לאו [ק"ו מהקהל שפיר משמע אף מהקהל שפיר משמע אף הכיע לחינוך שלאן הגיע למינוך כדקאמי לימן שכר כדפיאל דכל אימרע ק"ו למביאיהם וכיון דאיית לן הביע למינוך האים ושפיר נילף מהקהל אף בכל הגיע למינוך חה בשבו המופשות ולקמן שהניען מהדפיב כל ולא למינוך כיון דאיית ע מהקהל אף בלא למינוך כיון דאיית מהקהל אף בלא למינוך כיון דאייתר למהע למינוך כיון דאייתר לחינו האיים היו או האה מיכלו המס אסמכתא בעלמא הוא מסמכנות בענננת החת כדמסיק ומהאי ק"ו נמי פטור בלא הגיע לחיטך ומסיים התוס' וכי פריך ותסיים החוסי וכי פריך לקמן דף ד' קודם דידע ממירוץ אסמכתא דרבטן הוא הוה מני לאקשויי ליגמר מהקהל אף בלא הגיע לחינוך: (ג) ד"ח אלא וכו' לא מלי מפיק בלאו למעז ישמעו דלא: להשן (ד) בא"ד וגס איצטריך למען ישמעו כדאמריק לקמן: (פ) ד"ה חרש וכר ואפיי כמונת אחד לכל אחד וכר ור' יוסי אומר אפי׳ און אחת לכל אחד: (ו) ד"ה מפעמים וכו׳ ההיא מדאסמכיה רגלים:

## גליון הש"ם

תוםפות ד"ה חרש וכו' אזן לכל אחד ואחד. עיין יומא דף לו ע"א וביבמות דף קא ע"ב תוספות ד"ה ם"מ: ד"ה מפעמים נפקא ם מוד המפעמים נפקא. עיין תוס' ר"ה דף ה ע"ל ד"ה שלמי פסח:

## מוסף רש"י

פרט לבעלי קבין. מי שנחתך רגלו בפרק ראשון סמוך לשוקו וחוקק קב מקבל כתיתין ונותן שוקו פעמיך בנעלים. נעליית להתגייר (שם). האמרת.

ועקרבים יש בו: ת"ר מעשה בר׳ יוחנן בן ברוקה ור׳ אלעזר חסמא שהלכו להקביל פני ר׳ יהושע בפקיעין ואמרו כי ר׳ אלעזר בן עזריה דרש הקהל את העם האנשים והנשים והטף הא תינח אנשים ונשים וטף למה לי כו׳. ועוד דרש את ה׳ האמרת היום וכו׳. אתם עשיתוני חטיבה אחת